
Digitalt journalinnsyn i psykisk helsevern

DEBATT

LARS LIEN

lars.lien@sykehuset-innlandet.no

Lars Lien er spesialist i psykiatri, professor ved Høgskolen i Innlandet og leder i Norsk psykiatrisk forening.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

SHARAM SHAYGANI

Sharam Shaygani er spesialist i psykiatri i privatpraksis, ph.d.-kandidat ved Universitetet i Oslo og styremedlem i Norsk psykiatrisk forening.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Mange pasienter kan nå lese sin egen journal, men det har vært lite debatt om hvorvidt digitalt innsyn i pasientjournalen vil kunne styrke eller svekke behandlingsalliansen i psykiatrien.

Det har skjedd en betydelig humanisering i psykiatrien de siste årene.

Pasientens opplevelse av egen psykisk helse har fått en mer sentral plass i behandlingen, og pasientene bevarer i mye større grad sin autonomi, som i seg selv er et mål for behandlingen mens denne pågår. Norsk psykiatrisk forening støtter dette og ønsker å utvikle pasientenes medbestemmelse og legge til rette for samvalg ⁽¹⁾. Foreningen er videre opptatt av å utvikle en psykiaterrolle der psykiateren fungerer som en fagperson, samtalepartner og spesialist som ikke snakker ovenfra og ned, men til et medmenneske som ofte er i en eksistensiell krise.

Psykiatri er et følsomt fag, som betyr at diagnosene og termene vi bruker i arbeidet vårt, ikke bare er medisinske. Vi vet at en del av diagnosene i psykiatrien kan oppleves som stigmatiserende eller vanskelige for pasienten, og

at det å få påvist høyt blodtrykk er høyst ulikt å få diagnoser som schizofreni eller personlighetsforstyrrelse. Høyt blodtrykk handler om en tilstand pasienten har, mens mange psykiatriske diagnoser antyder at pasienten har en væremåte, en atferd, en kognitiv stil eller en tilknytningsvane som er problematisk. Det å få en slik tilbakemelding om seg selv kan være svært krevende for pasienten.

Problemer med den åpne journalen

En undersøkelse som ble publisert i mai 2021 i Tidsskrift for Norsk psykologforening, viste at behandlere i psykiatrien kan bli forsiktige med å dokumentere sine faglige vurderinger når de vet at pasienten har innsyn i journalen [\(2\)](#). Samme undersøkelse viste også at behandlere ikke informerte pasienten om innsynsretten.

Vi vil i denne sammenhengen påpeke en nyansering mellom å *være bevisst på hva man skriver*, og å *være redd for hva man skriver*. Det er å foretrekke at psykiatere er bevisste på hva de skriver om sine pasienter, men pasientbehandlingen må ikke risikere å svekkes av at den faglige friheten reduseres, og at psykiaterne ikke tør å skrive sine faglige vurderinger.

«Det at pasienten skal ha digitalt innsyn i sin journal, betyr ikke at hen har krav på å forstå alt som står der»

Derfor mener vi at pasientjournalen først og fremst er et arbeidsredskap for psykiateren, og at psykiateren skal skrive sine faglige vurderinger der. Betyr det at vi skal begrense pasientens rett til innsyn i journalen? Norsk psykiatrisk forening mener at i de aller fleste tilfeller skal pasienten ha rett til innsyn i egen journal. Men vi mener også at det kan være tilfeller der det bør være noen begrensninger, for eksempel når det er fare for liv og helse, eller når pasienten ikke er i stand til å håndtere innholdet i journalen, for eksempel ved psykose.

Det at pasienten skal ha digitalt innsyn i sin journal, betyr ikke at hen har krav på å forstå alt som står der. Det betyr heller ikke at psykiateren skal unngå visse termer av frykt for å såre pasienten. Psykiateren skal kunne skrive det hen har gjort av medisinskfaglige vurderinger og samtidig begrunne disse.

Psykiateren skal ved behov bistå pasienten og forklare fagtermer og journalens innhold. Vi skal også tåle at pasienten motsetter seg det som står i journalen, og pasienten skal få mulighet til å klage på det som står der. Vi må ikke glemme at hele poenget med vår virksomhet, inkludert journalskriving, er å hjelpe et medmenneske i nød.

Språk er ikke bare et kommunikasjonsmiddel. Språk er også makt til å definere verden og fenomener. Det at vi kan fylle pasientjournalen med innhold, gir oss en betydelig makt. Pasientens innsynsrett stiller krav til oss om å være bevisste denne makten og ikke minst menneskene som kan bli berørt av den. Vi mener at pasientens rett til innsyn i hovedsak er sunt, og at vi skal strekke oss langt for å perfektionere kunsten å skrive gode faglige journaler med grunnleggende respekt for våre pasienter og med en høy fagetisk bevissthet. Et viktig spørsmål

er om psykiateren klarer å formulere faget, tydeliggjøre sine faglige vurderinger og samtidig posisjonere pasienten i sentrum. For å få til dette er det behov for gode rammer som legger til rette for at vi kan bruke tid på å skrive gode journaler.

Vi snakker kanskje om kunsten å perfeksjonere uten å bli den perfekte, og å utvikle seg uten å være ferdigutviklet? Vi er stadig på veien og streber etter å bli bedre, uten å ende opp i dekadens. En måte å se på tematikken er at pasientens innsynsrett kan styrke psykiaterens streben etter kunsten å uttrykke seg på en god faglig, humanistisk og etisk måte. Slik kan pasientens innsynsrett gjøre oss til bedre psykiatere.

REFERENCES

1. Kienlin S, Eiring Ø, Kasper J. Samvalg. Michael 2020; 17 (Supplement 24): 127–43.
2. Fagerlund AJ, Kristiansen E, Johansen MA et al. Elektronisk innsyn i journal for pasienter i psykisk helsevern: Helsepersonells erfaringer. Tidsskr Nor Psykol foren 2021; 58: 380–9.

Publisert: 29. mai 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0192

Mottatt 11.3.2023, første revisjon innsendt 4.4.2023, godkjent 23.4.2023.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. februar 2026.